

Naš zavičaj

Grad Pakrac • Grad Lipik

Daliborka Duchač

Naš zavičaj
Grad Pakrac • Grad Lipik

Autor:

Daliborka Dučač

Nakladnik:

Povijesno društvo Pakrac – Lipik

Urednik:

Stjepan Benković

Recenzenti:

Stjepan Benković

Jelena Hihlik

Martina Kobetić Pušćenik

Grafička priprema:

FOTOimago Pakrac

Zemljovidi:

Stjepan Benković

ISBN 978-953-8327-00-1

Pakrac – Lipik 2020.

Naš zavičaj

Grad Pakrac • Grad Lipik

Daliborka Dučač

Zemljopisni položaj

Pakračko-lipički kraj nalazi se u zapadnoj **Slavoniji**. Dio je **Požeško-slavonske županije**. Na **zapadu** prirodnu granicu čini rijeka Ilova i Ribnjaci, a na **istoku** obronci Psunja i Papuka. **Južnu** granicu čini dolina rijeke Subocke, a **sjevernu** Ravna gora te djelomično rijeke Bijela i Čavlovica.

Na njegovom području nalaze se dvije upravno-teritorijalne jedinice: Grad Pakrac i Grad Lipik. Ukupne je površine 570 km² (Grad Pakrac 358 km², Grad Lipik 212 km²).

Zahvaljujući povoljnom prometnom položaju, ugodnoj klimi, brojnim rijekama i plodnoj zemlji ovaj kraj je bio naseljen još u mlađe kameno doba.

Zanimljivost

Slavonija je jedna od regija Hrvatske koja se prostire između rijeka Drave na sjeveru, Save na jugu, Ilove na zapadu i Dunava na istoku. Glavna je žitnica i poljoprivredno najrazvijeniji dio Hrvatske.

Odgovori

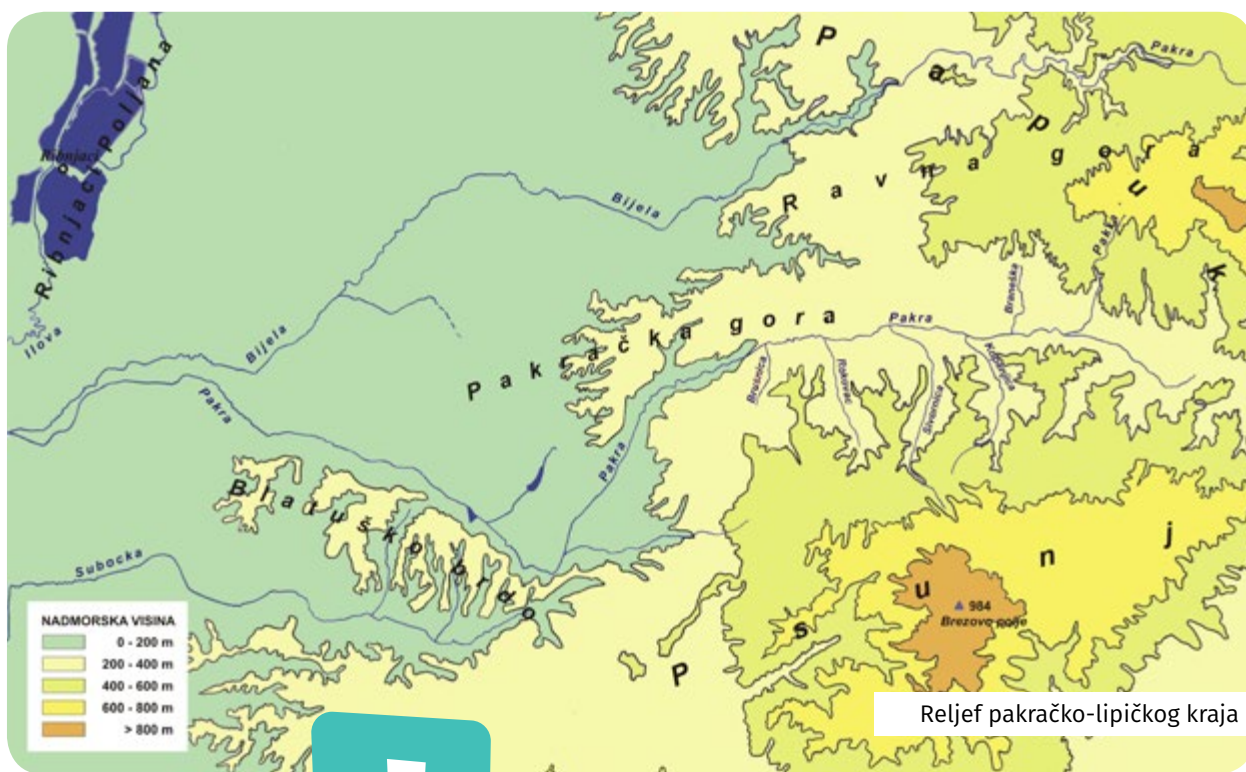
- Kako se zove tvoj zavičaj?
- Pokaži ga na geografskoj karti.
- Pokaži rijeke i gore koje čine njegove granice?
- U kojem naselju, Gradu i županiji živiš?
- Na priloženoj karti upiši imena susjednih županija.

Reljef

Naš zavičaj je nizinsko-brežuljkastog reljefa. Zapadni dio pretežno je nizinski i pogodan je za ratarstvo. Istočni dio je gorovit i obrastao šumom. Ondje se nalaze najviše slavonske gore Papuk i Psunj.

Papuk je najveća slavonska gora. Najviši vrh visok je 953 metara. Zapadni dio Papuka naziva se **Ravna gora**. Na njoj izviru najveće naše rijeke i brojni potoci. Prevladavaju šume bukve i hrasta. Brežuljkasti dio Papuka na krajnjem zapadu, između rijeka Pakre i Bijele, naziva se **Pakračka gora**.

Psunj je najviša slavonska gora. Najviši vrh, **Brezovo polje**, visok je 984 metra. Gora je obrasla listopadnom šumom. Na zapadnim obroncima Psunja, nedaleko Pakraca, nalazi se poznato izletište i planinarski dom Omanovac na visini 655 m.

Zanimljivost

U blizini sela Grahovljana nalaze se dvije špilje. Veća, Trbušnjak, duga je oko 200, a manja Rastik, oko 140 metara. Špilja Trbušnjak najduža je u Slavoniji. U njoj žive dvije zaštićene vrste šišmiša.

Špilja Trbušnjak

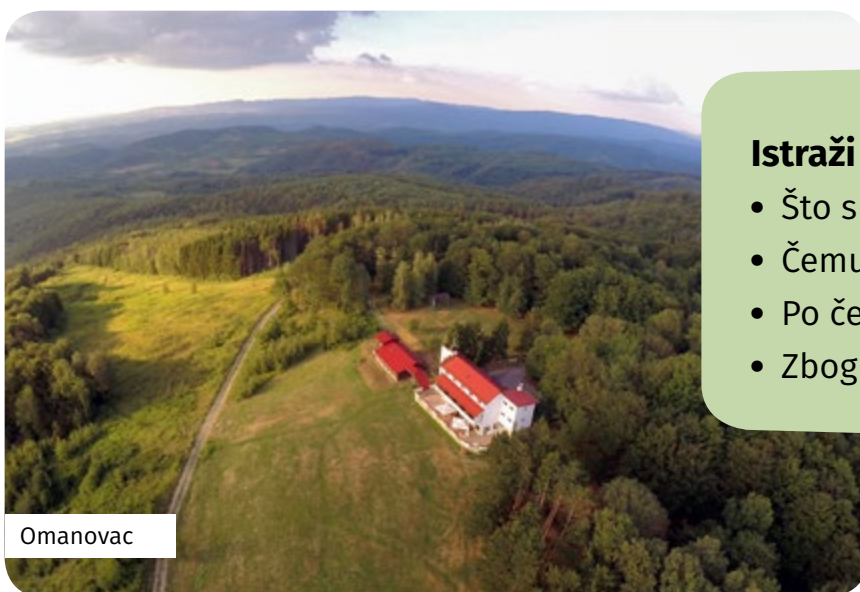

Zanimljivost

Na prostoru našeg zavičaja u davnoj prošlosti postojalo je Panonsko more. Najviši vrhovi Papuka i Pšunja bili su tek otoci u njemu. Povlačenjem Panonskog mora nastala je plodna Panonska nizina i mnoge današnje rijeke. U džungli koja se nalazila uz more živjeli su praslonozi, nosorozi i sabljasti tigrovi. I danas možemo pronaći okamine (fosile) životinja i biljaka koje su bili stanovnici Panonskog mora.

Fosili iz Panonskog mora

Omanovac

Istraži

- Što su okamine?
- Čemu služe?
- Po čemu su šišmiši slični pticama?
- Zbog čega su zaštićeni?

Ako poredaš sva prva slova u nazivima životinja od zadnje prema prvoj, otkrit ćeš još jednu neobičnu životinju koja ju živjela uz Panonsko more.

lastavica, irvas, djetlić, osa, kuna, orao, ris, krtica _____

Klima

U našem zavičaju prevladava umjereno-kontinentalna klima. Ona je jedna od najpogodnijih klima za život. U njoj se izmjenjuju četiri godišnja doba.

PROLJEĆA su uglavnom kratka s naglim porastom temperature nakon hladne zime što uzrokuje naglo buđenje prirode.

LJETA su topla ili vruća. Najčešća padalina ljeti je kiša. Ponekad su vruća i sušna s rijetkim pljuskovima ili tučom. Tuča izaziva štete u poljoprivredi.

JESENI su često kišovite, ponekad vjetrovite, u početku tople, a prema kraju sve hladnije. Česte jesenje oborine osim kiše su magla, mraz, inje, poledica, susnežica, a ponekad i snijeg.

ZIME su hladne i uglavnom snježne.

Promotri grafikon i odgovori na pitanja

- Koji je najhladniji mjesec u godini?
- Koliko iznosi njegova srednja mjesečna temperatura zraka?
- Koji je najtopliji mjesec u godini?
- Koliko iznosi njegova srednja mjesečna temperatura zraka?
- Opiši kako provodiš slobodno vrijeme u svakom od godišnjih doba.

Srednja mjesečna temperatura zraka u °C – meteorološka stanica Lipik

Istraži

Prati u medijima tjedan dana vrijednosti temperature zraka u našem kraju u jutro, podne i navečer. Zapiši ih u bilježnicu. Odredi najvišu i najnižu temperaturu zraka u promatranom razdoblju.

Podatke o vremenskim prilikama našeg zavičaja očitavaju se u meteorološkoj stanici u Lipiku. Mjernik ondje očitava temperaturu zraka, količinu padalina, naoblaku, jačinu i smjer vjetera te druge klimatske elemente. Ti podatci šalju se Državnom hidrometeorološkom zavodu u Zagrebu, a zatim se objavljuju u medijima.

Meteorološka stanica u Lipiku

Promotri grafikon i odgovori na pitanja

- U kojem mjesecu je najveća srednja količina oborina?
- Koliko ona iznosi?
- Koji mjesec ima najmanju srednju količinu oborina?
- Koliko ona iznosi?
- Koje godišnje doba ima najmanje oborina?

Srednja mjesečna količina oborina u mm – meteorološka stanica Lipik

Zanimljivost

Najniža temperatura zraka u Lipiku, izmjerena je 17. veljače 1956. godine a iznosila je $-26,8\text{ }^{\circ}\text{C}$, a najviša 10. kolovoza 2017. godine, $40,8\text{ }^{\circ}\text{C}$. Najviša godišnja količina oborina (koliko je ukupno palo oborina u cijeloj godini) izmjerena je u Lipiku 2014. godine i iznosila je 1337,7 mm, a najmanja 2011., 513,5 mm. Studeni 2011., jedini je mjesec u kojem nije bilo oborina u mjerenju Meteorološke stanice Lipik (1981. – 2018.).

Naš zavičaj bogat je **tekućicama**. Njih čine rijeke i potoci. Najveće naše rijeke su **Pakra** i **Bijela**. Obje izvire u visokim predjelima Papuka i otječu prema zapadu tvoreći plodne doline.

Rijeka **Pakra** izvire na vrhu Metla (755 m), na Ravnoj gori. Duga je 72 kilometara. Protječe kroz najveća naselja našeg zavičaja – Pakrac i Lipik. Najveći pritoci su joj potoci Šeovica, Brusnica, Kopanjica, Krivajac, Ilidža, Raminac, Crnaja, Gaj i Braneška rijeka.

Rijeka **Bijela** protječe sjeverozapadnim dijelom zavičaja. Izvire na Ravnoj gori nedaleko Zvečeva. Duga je 59 km. Najveći pritoci Bijele u pakračko-lipičkom kraju su Brekinska, Miletina rijeka, Koritska rijeka i Orlovac. Kod Poljane se ulijeva u rijeku Pakru.

Vodom iz potoka **Sivornica** kod Gornje Šumetlice opskrbljuje se većina naselja našeg zavičaja.

Rijeka Pakra u Pakracu

Rijeka Bijela kod Badljevine

Zanimljivost

Rijeka Bijela se od svog izvora do sela Sirač naziva Pakra, a u daljem toku Bijela. U srednjem vijeku nazivala se Pakra cijelim svojim tokom dok se današnja rijeka Pakra tada nazivala Pakrac.

Odgovori

- Koje su najveće rijeke zavičaja?
- Nabroji jezera u zavičaju?
- Koja rijeka ili potok protječu kroz ili u blizini tvoga naselja?
- Gdje izvire Pakra i Bijela?

Jezera su vode **stajačice**. U pakračko-lipičkom kraju postoje tri jezera: **Raminac**, **Pjeskara** i **Pakurnovac**. Sva tri su umjetna što znači da nisu nastala prirodnim putem, već ih je načinio čovjek.

Kod Marinog Sela nalaze se **ribnjaci Ribnjačarstva Poljana d.d.** u kojima se uzgaja slatkovodna riba. Ovi ribnjaci također su nastali umjetnim putem.

Jezero Raminac

Potok Sivornica

U vodama našeg zavičaja žive mnoge biljke i životinje, stoga ih je važno čuvati od onečišćenja!

Riješi rebus idobiti ćeš ime jednog potoka i jezera.

Ra "" i ""

Zanimljivost

Najmlađe jezero je Pakurnovac. Napaja se vodom iz istoimenog izvora. Najveće je Raminac koji se napaja iz istoimenog potoka. Nastalo je za potrebe natapanja biljaka u dobrovačkim staklenicima. Jezero Pjeskara napravljeno je za potrebe ispiranja pijeska za proizvodnju stakla u lipičkoj staklani. Sva jezera danas služe za rekreaciju i sportski ribolov.

Stanovništvo

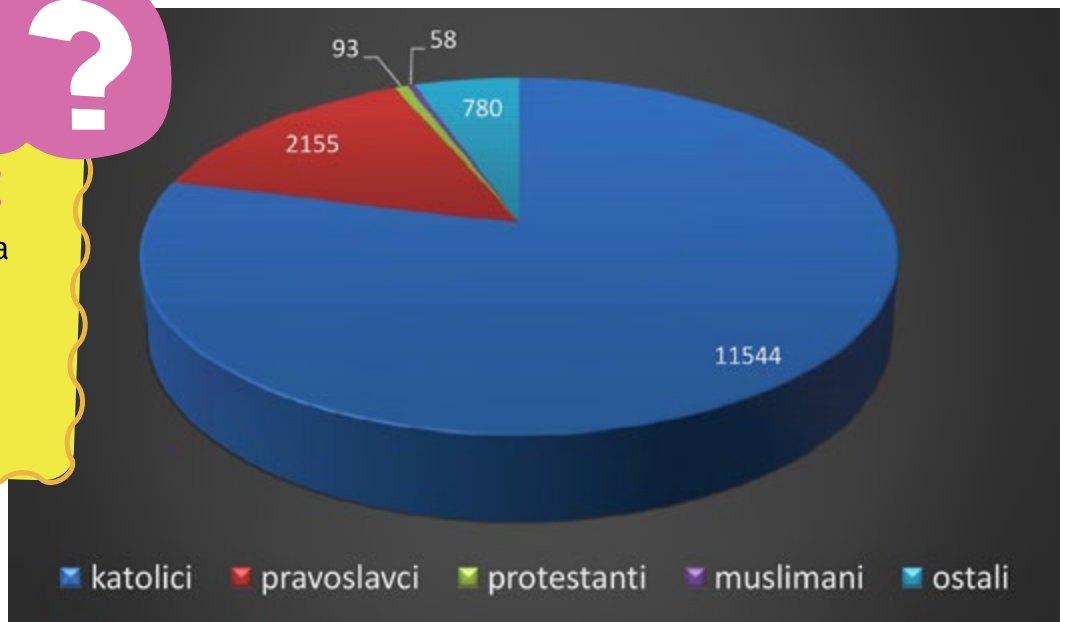
Prema posljednjem popisu stanovništva 2011. godine, na području Grada Pakraca živjelo je 8460, a na području Grada Lipika 6170 stanovnika. Ovo je jedan od rjeđe naseljenih krajeva županije i Hrvatske. Prostor kojem već desetljećima opada broj stanovnika. Najveće iseljavanje dogodilo se u vrijeme Domovinskog rata.

Iako su većina stanovnika Hrvati, ovaj kraj je od davnina poznat po brojnim nacionalnim manjinama. Najbrojniji su Srbi, zatim Talijani, Česi, Mađari i Slovaci.

Prema vjeroispovijesti većina je rimokatolika, slijede pravoslavci, protestanti i muslimani.

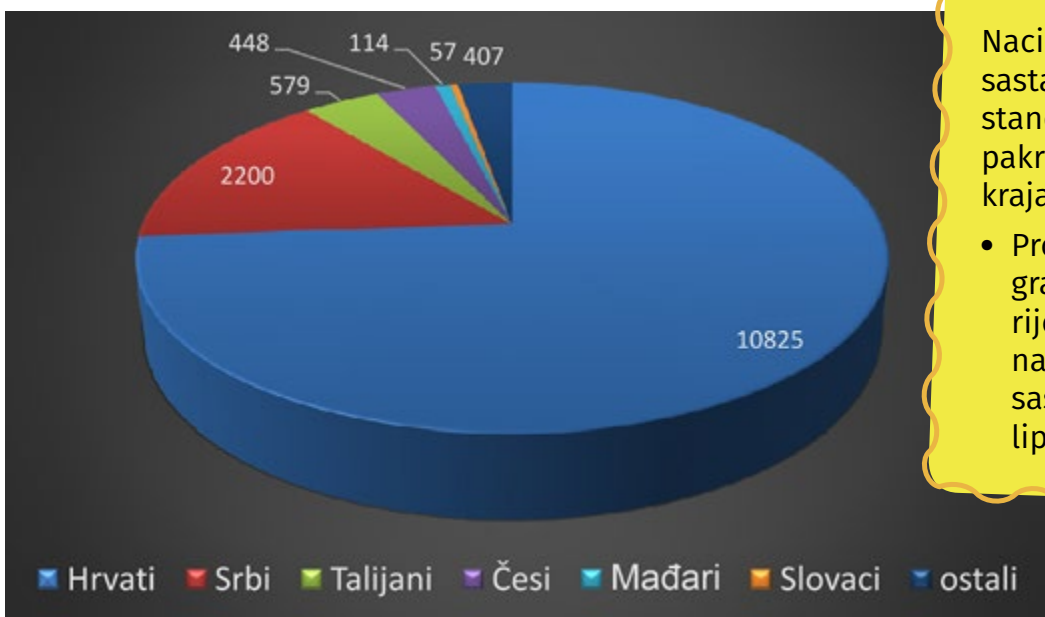
Vjerski sastav stanovništva pakračko-lipičkoga kraja.

- Promotri grafikon i opiši vjerski sastav.

Nacionalni sastav stanovništva pakračko-lipičkoga kraja.

- Promotri grafikon i svojim riječima opiši nacionalni sastav pakračko-lipičkog kraja.

Odgovori

- Koliko stanovnika živi u pakračko-lipičkom kraju?
- Razmisli! Koji su razlozi iseljavanja stanovništva?
- Koje nacionalne manjine žive u tvom mjestu?
- Koje crkve postoje u tvome mjestu?
- Navedi nekoliko prezimena u svom razredu ili naselju koja pripadaju određenim nacionalnim manjinama.

Zanimljivost

Pakračko-lipički kraj poznat je po brojnim nacionalnim manjinama. Srbi su u ove krajeve doselili s turskim osvajačima još u 16. stoljeću. Nekada su činili većinu stanovništva. Ostale nacionalne manjine doselile su u drugoj polovini 19. i početkom 20. stoljeća. Sa sobom su donijeli svoj jezik, kulturu, vjeru, običaje, gospodarske i prehrambene navike. Mnogi su se naselili u već postojeća naselja dok su drugi osnivali nova. U našem kraju postoje mnoge udruge koje njeguju jezik i običaje nacionalnih manjina.

Češka beseda Prekopakra

Mađarska etno kuća u Brekinskoj

Što rade i od čega žive stanovnici našeg zavičaja?

Stanovnici našeg zavičaja zaposleni su u raznim gospodarskim granama. Mnogi se bave **poljoprivredom**. Ratarstvo je najrazvijenije na zapadnom, ravničarskom dijelu gdje na obradivim poljima **ratari** uzgajaju žitarice (pšenicu, ječam, zob i kukuruz), šećernu repu, soju, uljanu repicu, bundeve, kamilicu... Od kukuruza te raznog zelenog i sočnog bilja proizvodi se stočna hrana. Osim za ishranu stoke koristi se i kao gorivo za proizvodnju električne energije u **bioelektrani u Gaju**. **Stočari** uzgajaju svinje, krave, perad, ovce i koze.

Voćarstvo i **vinogradarstvo** najviše je razvijeno na obroncima Psunja i Papuka. Voćari uzgajaju jabuke, kruške, šljive, breskve, marelice, kupine, maline, lješnjake, orahe, aroniju itd. **Vinogradarstvo Časić** najveći je proizvođač vina u našem zavičaju te ima najveće površine zasađene vinogradima.

Mnoga **obiteljska poljoprivredna gospodarstva** (OPG) bave se proizvodnjom raznih proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla. Svoje proizvode (mlijeko, sir, jaja, meso,

voće, povrće, ljekovito bilje, cvijeće, med...) prodaju u svojim domaćinstvima i na lokalnim sajmovima.

Bogatstvo šuma utjecalo je na razvoj šumarstva. Šumskim bogatstvom upravljaju **Šumarije Pakrac** i **Lipik**. U našem kraju postoji nekoliko pilana u kojima se uglavnom proizvodi ogrjevno drvo za izvoz, a nešto manje drvena građa. U tvornici **Gamauf u Brezinama** od drveta se proizvode peleti za ogrjev.

Vinogradi Vinogradarstva Časić

Važno je pravilno gospodariti šumama i pošumljavati posječeno jer bez šuma nema života!

Biopostrojenje u Gaju

Dio stanovnika zaposlen je u **trgovini** (prodavačice i prodavači u prodavaonicama) te u **prometu**. U našem kraju nekoliko velikih trgovačkih lanaca ima svoje poslovnice (KTC, Spaar, Konzum, Mlin i pekare, Lonia). Najveće prometno poduzeće je **Stragatrans** iz Lipika koje svojim kamionima prevozi robu po cijeloj Europi.

Veliki broj ljudi zaposlen je i u **industriji**. U Lipiku se nalazi tvornica **Studenac** koja proizvodi mineralnu vodu Lipički studenac, izvorsku vodu Studena i druge napitke. U **Lipik Glasu** proizvode se stakla za luksuzne automobile, vlakove i brodove. U Pakracu najveće su tvornice **DEM** u kojoj se proizvode dijelovi za kućanske aparate i **DETAS** koji proizvodi rasvjetne uređaje. **Tvornica Gamauf** u Poljani bavi se proizvodnjom donjeg rublja, pidžama i majica.

Zdravstvo i školstvo imaju višestoljetnu tradiciju. Brojni liječnici, medicinske sestre i tehničari te fizioterapeuti zaposleni su u **Općoj županijskoj bolnici Pakrac i bolnici hrvatskih veterana** te **Specijalnoj bolnici za rehabilitaciju Lipik**.

Detas

Stragatrans

Studenac

Zanimljivost

U tvornici Lipik Glass proizvode se automobilska stakla za skupocjene marke automobila kao što su Ferrari, Bentley i Aston Martin. Godine 2014. isporučili su automobilska stakla za poseban model Aston Martina koji se koristio pri snimanju filma o tajnom agentu Jamesu Bondu.

Gradiska bolnica Pakrac

Toplice Lipik

Pakrac je najveće obrazovno središte. U njemu se nalazi **Osnovna škola braće Radića** s područnim odjeljenjima u Prekopakri, Donjoj Obriježi i Badljevini. U **Srednjoj školi Pakrac** učenici se obrazuju za buduća zanimanja. U gradu još postoje **Visoka fizioterapeutska škola** te **Osnovna glazbena škola**. U Poljani se nalazi **Osnovna škola Grigora Viteza**, a u Lipiku **Osnovna škola Lipik** s područnim odjeljenjem u Dobrovcu. **Dječji vrtić Maslačak** u **Pakracu** i **Kockica u Lipiku** brinu se o najmlađima.

Turizam se u posljednje vrijeme sve više razvija. **Lipik** je najznačajnije turističko mjesto u županiji. Brojne turiste privlači poznato termalno lječilište, otvoreni bazeni, perivoj, brojne vile iz 19. stoljeća i ergela konja lipicanaca. Jezera bogata ribom, a lovišta divljači, preduvjet su razvoju ribolovnog i lovnog turizma. **Planinarski dom Omanovac** posjećuju brojni planinari i izletnici.

Odgovori

- Gdje su zaposleni tvoji roditelji?
- Koja su njihova zanimanja?
- Što bi želio raditi kada odrasteš?
- Osmisli u nekoliko rečenica OPG ili poduzeće koje bi otvorio.

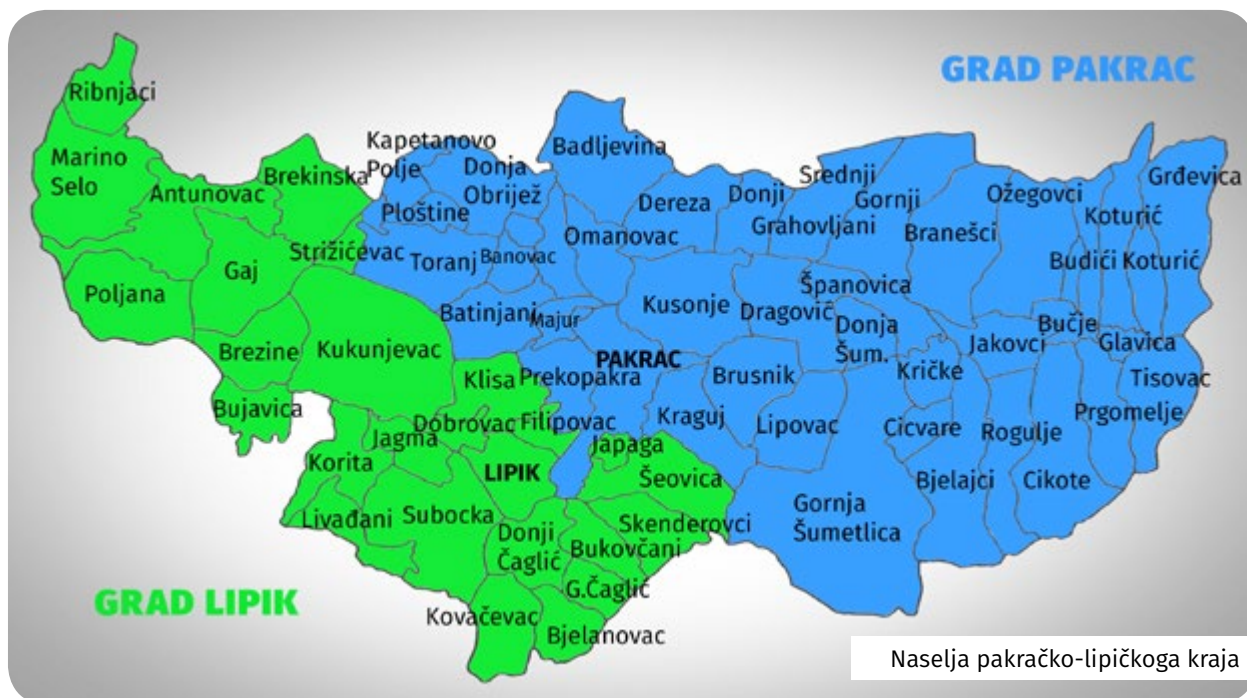
Dopuni zanimanja slovima koja nedostaju. Od slova koja su dopisana dobit ćeš još jedno zanimanje.

še _ irdžija k _ har glu _ ica voz _ č stakla _

zanimanje: _ _ _ _ _

Naselja

Na području Grada Pakraca i Grada Lipika nalazi se 68 naselja, od toga u Gradu Pakracu 42, a u Gradu Lipiku 26. Najveća naselja pakračko-lipičkog kraja su Pakrac s 4842 i Lipik s 2258 stanovnika. Oni imaju status grada. Ostala veća naselja su Prekopakra, Badljevin, Poljana, Filipovac, i Antunovac.

Naselja pakračko-lipičkoga kraja

Većina naselja su **izdužena** uz cestu (nizna). U brežuljkastim predjelima Papuka i Psunja razvila su se **raštrkana** naselja sa zaseocima i osamljenim gospodarstvima. Nažalost, takva naselja zbog udaljenosti izumiru. Po posljednjem popisu stanovništva u pet naselja više nema stanovnika. Većina naselja je malena. Čak jedanaest naselja ima manje od 10 stanovnika dok njih trideset broji između 10 i 100 stanovnika. **Pakrac, Filipovac, Lipik i Prekopakra** međusobno su srasli i čine jedinstvenu gradsku cjelinu koja se zove **konurbacija**.

Zaštitnik grada Pakraca je **sv. Josip** pa se dan grada obilježava na njegov spomendan, 19. ožujka. Veliki blagdan je i Velika Gospa koja se slavi 15. kolovoza. Zaštitnik grada Lipika je **sv. Franjo Asiški** te se dan grada slavi na njegov spomendan, 4. listopada.

Pakrac

Lipik

Grad Pakrac	
Pakrac	4842
Prekopakra	1066
Badljevin	733
Kusonje	308
Donja Obrijež	235
Veliki Banovac	171
Omanovac	147

Najveća naselja Grada Pakraca
prema broju stanovnika

Grad Lipik	
Lipik	2258
Poljana	547
Filipovac	373
Antunovac	363
Dobrovac	358
Gaj	324
Marino selo	312

Najveća naselja Grada Lipika
prema broju stanovnika

Odgovori, istraži

- Koja su najveća naselja u našem zavičaju?
- Što je konurbacija?
- Tko i kako upravlja Gradom?
- Koliko tvoje naselje ima stanovnika?
- Tko je zaštitnik tvoga mjesta i kada je njegov spomendan?

Zanimljivost

Republika Hrvatska podijeljena je na 20 županija i Grad Zagreb. Županije se sastoje od više općina i gradova kao manjih teritorijalnih jedinica. U Hrvatskoj postoji 6756 naselja. Neka od njih imaju status grada (naselja s gradskim obilježjima). U našem kraju gradovi su Pakrac i Lipik. Riječ grad ima dvojako značenje: naselje s gradskim obilježjima i manja teritorijalna jedinica koju čini grad (gradsko naselje) i određeni broj okolnih naselja. Gradom upravlja gradonačelnik ili gradonačelnica te gradsko poglavarstvo. Biraju ih punoljetni stanovnici na lokalnim izborima.

Zastava i grb Pakraca

Zastava i grb Lipika

Zaštita prirode

Zbog neodgovornog djelovanja čovjeka na prirodu došlo je do smanjenja broja nekih biljnih i životinjskih vrsta. U **Crvenoj knjizi** zapisane su sve ugrožene biljne i životinjske vrste našeg kraja, ali i cijele Hrvatske. Osim biljaka i životinja zaštićuju se i dijelovi prirode od posebne ljepote i važnosti: špilje, rijeke, jezera, parkovi i šume.

Promotri ovaj grafikon i svojim riječima objasni što sve utječe na smanjenje broja biljaka i životinja u tvom zavičaju.

Zaštićene biljke

Na travnjacima, rubovima šuma i u šumama našeg zavičaja rastu brojne zaštićene biljke. One se ne smiju brati i presađivati.

Među zaštićenim biljkama ističe se **obična kockavica** koja raste na livadama u blizini Poljane i Gaja. Naziv je dobila po cvjetovima koji su iscrtani poput šahovnice. Povezuje se s hrvatskim grbom zbog čega je hrvatski simbol.

Zaštićene su sve **proljetnice** koje su većinom šumske biljke.

Kao jedan od najljepših parkova sjeverne Hrvatske, 1965. godine **lipički park** je proglašen spomenikom parkovne arhitekture. U njemu rastu divlji kesten, hrast lužnjak, lipa, tuja, smreka, američki borovac, tulipanovac, katalpa, bukva, grab, breza, javor, klen i dr. Iako je dosta stradao u Domovinskom ratu, još uvijek se ističe ljepotom i raznolikošću biljnih vrsta

Neke od zaštićenih biljaka pakračko-lipičkog kraja.

kockavica

pasji zub

kukurijek

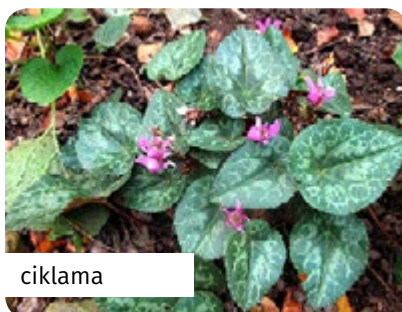
šumarica

visibaba

drijemovac

ciklama

mali zimzelen

- Razmisli. Po čemu su ove biljke dobile imena?
- Riješi rebus i dobit ćeš ime jedne zaštićene biljke.

+ '3ca

Zaštićene životinje

Šišmiši su jako ugroženi pa ih je zaštićeno nekoliko vrsta. U špilji **Trbušnjak** nalazi se najveća sačuvana skupina šišmiša u ovom dijelu Europe. Od njih su zaštićeni **veliki šišmiš** i **dugokrili pršnjak**.

U Hrvatskoj gotovo su sve **ptice** zaštićene. Od ugroženih vrsta možemo istaknuti sivu i crnu žunu, škanjca, orla kliktaša, goluba dupljaša, bijelu rodu, bijelu čaplju i dr.

Zaštićene životinje ne smijemo ubijati i uznemiravati.

Ekološki program Europske unije pod nazivom Natura 2000 namijenjen je zaštiti ptica na određenom području u Europskoj uniji pa tako i Republici Hrvatskoj. Pod zaštitom **Nature 2000** nalaze se i područja u našem zavičaju: Trbušnjak – Rastik, Ribnjaci Poljana, potoci oko Papuka, Psunj i Bijela.

Ispod fotografija posebno zaštićenih životinja upiši nazive koji nedostaju.

siva žuna

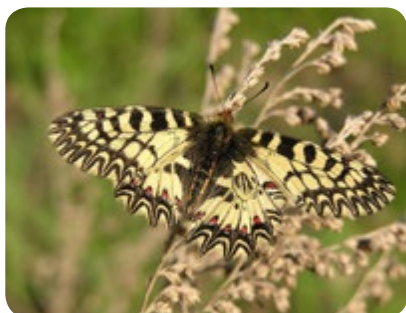
orao kliktaš

golub dupljaš

gatalinka

uskršnji leptir

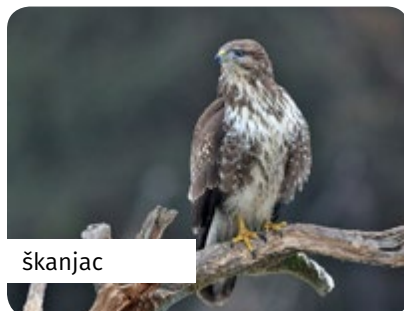
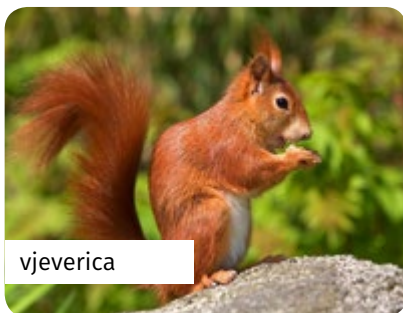

barska kornjača

Od ostalih životinja ugrožene su i zaštićene: vidra, dabar, kuna bjelica, žaba gatalinka i krastača, barska kornjača, europski zec, europska vjeverica, puh, mnoge vrste leptira kao što uskršnji leptir i šumski okaš.

Odgovori

- Na koji način čovjek ugrožava prirodu?
- Gdje se nalazi najveća skupina šišmiša u ovom dijelu Europe?
- Koji je značaj lipičkog parka?
- Što je i po čemu je posebna obična kockavica?
- Nabroji pet ugroženih životinja.

Biljni i životinjski svijet

Nizine i brežuljci našeg zavičaja obrasli su **travnjacima**. Većina su umjetni jer ih je stvorio čovjek krčenjem šuma radi poljoprivrede i gradnje naselja. Da nije toga, naš zavičaj kao i svu Hrvatsku, prekrivale bi šume.

Na travnjaku prevladavaju različite vrste trave koje se koriste kao **stočna hrana** (svježa trava, sijeno, otava). Osim trave ovdje se mogu naći i brojne vrste **cvijeća**. Najčešće livadne biljke su: **trputac, djetelina, ivančica, razlićak, kiselica, kopriva, maslačak, rusomača** ili **pastirska torbica, žabnjak ljutić, rumenka** i **livadni zvončić**.

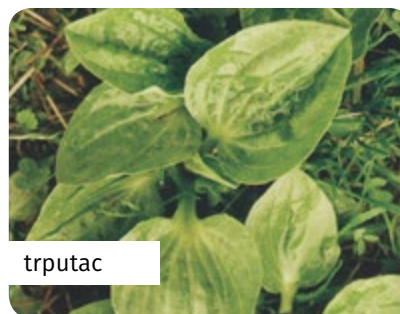
ivančica

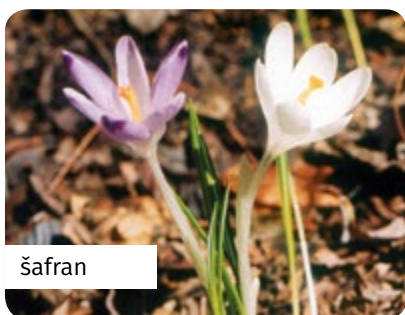
razlićak

rusomača

trputac

šafan

Travnjaci su stanište raznih vrsta životinja zato ih je važno čuvati. Na i uz travnjak žive brojni **kukci**: bumbari, pčele, leptiri, skakavci, bogomoljke, rovac, livadni mravi, božje ovčice i pauci.

Bumbari, pčele i **leptiri** su važni za oprašivanje biljaka. **Pčele** proizvode med. U tlu žive **gujavice** koje kopaju kanale i na taj način čine tlo rahlim, prozračnim i gnoje ga. Od gmazova najčešći stanovnik travnjaka je **sljepić** – gušter bez nogu i **zelembać** – najveći gušter našeg kraja. **Fazan, poljska ševa, pastirica** i **škanjac** najčešće su ptice koje možemo ovdje vidjeti. **Krtica** živi pod zemljom, a **zec** na travnjak dolazi zbog hrane.

Zanimljivost

Brojne biljke su ljekovite i jestive. Kopriva liječi slabokrvnost, trputac kašalj, a maslačak jača imunitet. List maslačka zovemo radić i koristimo ga za salatu. Nažalost, ima i otrovnih biljaka kao što je šafan.

Od pobrkanih slova složi ime korisnog kukca koji se kao i bogomoljka hrani nametnicima na biljkama i time pomaže njihovoj zaštiti.

OBŽAJ VAČOCI

To je _____

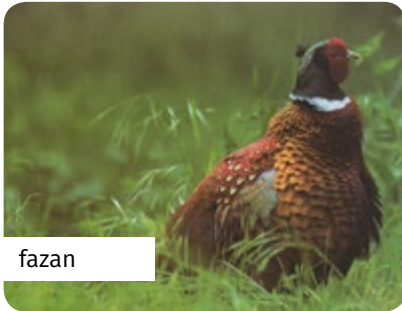
lastin rep

gujavica

krtica

fazan

sljepić

Zanimljivost

Krtica je gotovo slijepa jer život provodi pod zemljom. Kopa kanale u tlu ujedno miješajući tlo. Hrani se gujavicama i ličinkama kukaca.

Kada osjeti da je u opasnosti, sljepić odbaci svoj rep i tako uplašiti neprijatelja. Rep mu kasnije ponovno naraste.

Bogomoljka je koristan kukac koji se hrani raznim ušima, nametnicima na biljkama. Izgledom tijela podsjeća na granu a mijenja boju ovisno o okolišu u kojem se nalazi.

Odgovori

- Nabroji nekoliko biljaka koje rastu na travnjacima.
- Koje životinje oprašuju biljke?
- Koja biljka je otrovna?
- Nabroji ptice koje žive na travnjacima.

Životinje i biljke ovise jedne o drugima. Ne smijemo ih uznemiravati ni uništavati!

Gore i prigorja su obrasle šumama u kojima raste drveće: **grab, bukva, hrast i javor**. Hrastov plod **žir** i bukvin **bukvica** hrana je životinjama. Osim drveća u šumama raste **grmlje: lijeska, divlja ruža i božikovina**. Ljeska daje plod **lješnjak**, a divlja ruža **šipak**. Ostalo grmlje s jestivim plodovima su **kupina, drijen i glog**. Postoji i grmlje s otrovnim plodovima, npr. **kurika**.

U **prizemnom sloju**, zbog nedostatka svjetla, nema puno zeljastih biljaka. Većinom su to **papratnjače, mahovine i gljive**. Neke od gljiva poput **vrganja i lisičarki** su jestive i vrlo ukusne, a neke, kao što su **muhara i zelena pupavka** izrazito otrovne. U rano proljeće, dok još nije naraslo lišće te do tla dolazi puno svjetlosti, u šumi možemo naći brojne **proljetnice**: visibabu, jaglac, ljubičicu, šafran, kukurijek...

lješnjak

šumska jagoda

glog

gljive

kurika

kupina

Osim jestivih plodova postoje i otrovni. Nikada ne jedi šumske plodove ako nisi siguran/na jesu li jestivi. Ako ubereš nepoznati šumski plod, obvezno nakon toga operi ruke!

Životinjski svijet naših šuma vrlo je bogat, od prizemnog sloja, preko grmlja, do sloja drveća. U **prizemnom sloju** ističu se **jež** i **pjegavi daždevnjak**. Jež je vrlo korisna životinja koja se hrani miševima, kukcima, zmijama i raznim plodovima.

U **sloju grmlja** možemo naći ptice kao što su **slavuj** i **zeba**. Česte životinje su **srna, divlja svinja, lisica i kuna**.

Zanimljivost

Srna je plaha životinja vrlo aktivna u sumrak i noću. Mijenja dlaku ovisno o godišnjem dobu. Mužjak srne zove se srndać, a mladunče lane. Osim srne u šumi možeš sresti i košutu čiji je mužjak jelen, a mladunče tele.

Srne i divlje svinje znaju učiniti velike štete na usjevima. Lisica i kuna noću često ulaze u naselja u potrazi za hranom. Lisica je prenosnik bjesnoće.

divlja svinja

lisica

jelen

U **sloju drveća** žive kukci, leptir gubar i potkornjak. Gusjenice **leptira gubara** hrane se lišćem i pupovima drveća, a **potkornjaci** buše kanale u drvetu zbog čega mogu izazvati velike štete u šumama. U krošnjama drveća žive ptice: **zelena žuna**, **djetlić** i **jastreb**. Čest stanovnik je i **vjeverica**.

Šuma nije smetlište, ona nije igralište. Šume su Zemljina pluća! Zapamti da si u šumi samo gost!

Zanimljivost

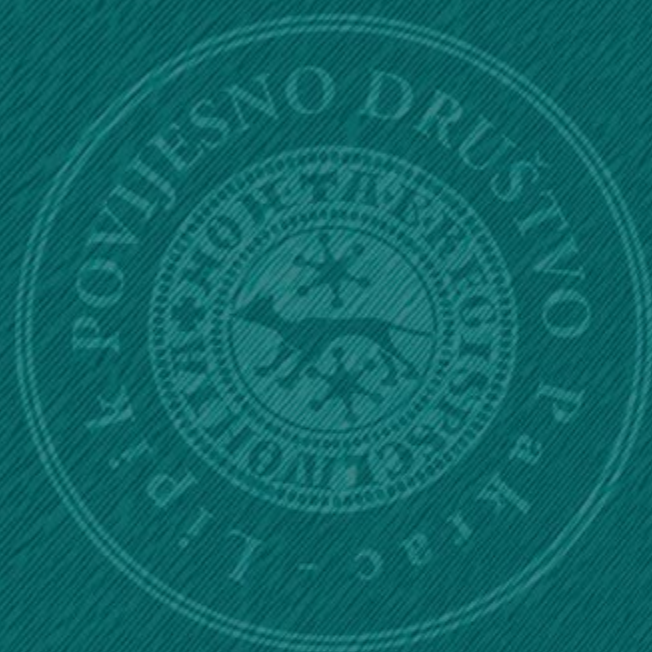
Djetlić se hrani ličinkama potkornjaka koje se nalaze u drvetu. Zbog toga brzim pokretima i jakim kljunom buši koru drveta kako bi došao do hrane. Tom prilikom stvara poseban zvuk.

Vjeverica ima kitnjast rep koji joj pomaže za održavanje ravnoteže prilikom kretanja po drveću. Hrani se orasima, lješnjacima, gljivama, jajima ptica... Zimi miruje u dupljima stabala i hrani se plodovima koje je skupila kao zalihu.

Riješi rebus i dobit ćeš ime jednog neobičnog kukca. Istraži nešto više o njemu.

+ ak

NAŠ ZAVIČAJ
Grad Pakrac • Grad Lipik
Daliborka Duchač

POVIJESNO DRUŠTVO PAKRAC – LIPIK